

Otázka: Renesance v hudbě

Předmět: Dějiny hudby

Přidal(a): Veronika

Renesance

- cca **1400-1600** (časová i ideová návaznost na ars nova až po hudbu nového stylu definovaného Claudiem Monteverdim)
- orientace na člověka jako příjemce, ale hlavně tvůrce hudby, kompozice vokální i instrumentální je podřízena rozsahu lidského hlasu, skladatelský genius, dokonalé dílo, v kompozici převládá duch racionálního myšlení, hudba je nedílnou součástí života
- oproti středověku je kladen větší důraz na srozumitelnost textu, snaha o hudební výraz textu, ideál vyváženosti, vyrovnanosti, čtyřhlasá vokální sazba
- **volná imitace** - přebírání melodických vzorců, ale nově vychází z vertikální hudební kompozice (x postupné komponování jednotlivých hlasů ve středověku), důležité je vnímání **harmonie**, krystalizuje moderní sazba hlasů: (**tenor** - hlavní hlas v polyfonii, ale v písňových větách začíná dominovat **soprán** (*superius*). Proti středověkým zvyklostem se zavedl hlas nižší než tenor → *kontratenor* (**bas**), potom přibyl *kontratenorus altus* = alt. Cantus firmus mohl být využit v kterémkoliv hlase.), přiblížení k dur-mollovému principu, ideálem je **vokální polyfonie** (styl a capella neboli do kaple - ta je malá, nevejdou se tam nástroje)
- **polyfonie** - způsob vícehlasé kompozice založený a imitaci: hlasy nastupují v různých momentech, proplétají se, nezpívají text spolu, ale každý v jiném čase. Je to **horizontální princip** kompozice: důležité jsou jednotlivé melodie, ty jsou potom do sebe zaplétány. Harmonie vzniká jako vedlejší produkt tohoto procesu.
- **homofonie** - jeden vedoucí melodický hlas je doprovázen ostatními, tvoří vícehlas, na rozdíl od polyfonie zpívají hlasy ve stejném rytmu, tudíž mohou zpívat stejný text. Princip kompozice je vertikální (= harmonie je důležitější než to, jak jsou jednotlivé hlasy vedeny)
- **monodie** - jednohlasý zpěv je doprovázen akordickým doprovodem, objevuje se na samém sklonku renesance v souvislosti se vznikem opery
- zrovnoprávnění souzvuků postavených na terciích, sextách (vychází z hudby anglického

středověku), před závěrem kadence (D-T)

- oblíbené techniky:
 - **kánon** - vychází z umění kontrapunktu (punctum contra punctum - nota proti notě), často zakódované;
 - **princip ozvěny** (echa) - efekt vycházející z architektury chrámu sv. Marka v Benátkách (dva kůry)
- osamostatnění instrumentální složky, často ale nahrazovala hlasy ve vokální sazbě (měla tedy mít stejný rozsah jako zpěvní hlas)

Hudební formy

- **čtyřhlasá tenorová mše** - objevuje se okolo r. 1430, hlavní forma nizozemské vokální polyfonie, mešní cyklus je sjednocený ve všech částech stejným cantem firmem v tenoru, koncepce hudebního cyklu, podobná: **diskantová mše** (cantus firmus v sopránu), později tzv. **parodická mše** - její části jsou zkomponované na nějakou (velmi často světskou) předlohu (moteto, madrigal, chanson), osvobození hudby z pouhé liturgické služebnosti = autonomie hudby
- **moteto** - mizí složité středověké konstrukce (viz izorytmické moteto) a vícetextovost, zobecnění pojmu: označuje nyní výlučně duchovní vokální hudbu a capella, 4-6hlasé na latinské duchovní texty (v rámci reformace pak i na texty v národních jazycích - nejvíce německé a anglické),
- **proimitované moteto** - každý úsek textu má svůj nový hudební motiv, který imitačně projde všemi hlasy
- **chanson** - světská vícehlasá skladba, viz středověk, francouzské texty veselé i melancholické, vnímán jako exkluzivní umění aristokratických dvorů, zpěvnost a taneční rytmus, od konce 15. století 4-5hlasá sazba a imitační technika, volnost v pojetí, často podobný motetu, odlišnost pouze v textu
- **madrigal** - italský protějšek chansonu, světský protějšek moteta (ale hudebně s ním nesouvisí), textová náročnost (Francesco Petrarca, milostné texty - renesanční kult ženy, později i satira a humor), prokomponované 4-5hlasé skladby, polyfonní i homofonní - mnohdy nadvláda textu jako v pozdějším baroku
- **tenorová píseň** - typ německého vícehlasu, zábavní hudba na milostné, pijácké či satirické texty, sólový zpěv + 2-3 instrumentální hlasy jako doprovod, později se vyvíjí do podoby vyváženější - vícehlas a capella

Benátská škola

- **Giovanni Gabrieli** – duchovní vokální a instrumentální hudba
- **Andrea Gabrieli** – mistr madrigalu, původně ho pojímá ještě polyfonně, ale brzy se přiklání k novým efektům harmonickým
- **Giovanni Giacomo Gastoldi** – tvůrce baletů (strofické homofonní skladby, pravidelné rytmické vzorce, jasné fráze, dur-mollová tonalita)

Anglie

- návaznost na středověkou hudbu, akordické cítění, zvuková pestrost
- **John Dunstable** – ovlivnil Dufaye a Binchoise. Anglický styl = sexty a tercie (pro Evropu neobvyklé)
- **John Dowland** – autor skladeb pro loutnu (dvorské písně doprovázené loutnou: loutnový doprovod vrchního hlasu + A, T, B pouze v případě, pokud je k dispozici více než jeden zpěvák), zápis do tzv. loutnové tabulatury (zápis hmatů, linky = 6 strun, čísla uvádějí pražec, praporky délku tónů)

České země v 16. stol.

- 2. pol. 16. stol.: překonáno zpoždění kvůli husitství – Církev českobratrská (nezávisle na Římě)
- U nás vrcholí renesance, až když v Evropě nastupuje baroko
- Nevíce jsou rozšířeny **duchovní písně**
- Českobratrské kancionály – např. **Jistebnický kancionál**: gregoriánský chorál přeložen do češtiny
- Literární bratrstva = nový typ hudebních nadšenců
 - Nový typ kostelních sborů
 - Laici (většinou vzdělaní měšťané)
- **Jan Campanus Vodňanský** – rektor UK v Praze, autor písní a zhudebnění částí Bible
- **Česká kontrapunktická škola**
 - Skladatelé většinou mimo Prahu, styk s lidovou kulturou
 - **Jan Traján Turnovský**
 - **Jiří Rychnovský** – ředitel kůru v Chrudimi, Rožmberská kapela v Č. Krumlově

- **Kryškof Harant z Polžic a Bezdrůžic**
 - vzdělanec, spisovatel, skladatel
 - mešní ordinárium (pětihlasá polyfonie), na náměty madrigalu
- **Cizí skladatelé u nás**
 - **Jacubus Gallus** - slovinský skladatel, působil v Olomouci a v Praze, soubor motet podle církevního roku
- **Dvorní kapela na Pražském hradě**
 - Byla založena Ferdinandem I., největší rozmach za Rudolfa II.
 - 45 zpěváků, chlapecký sbor, 20 trubačů
 - Kapelníci např.: Phillip de Monte